

הספריה הלאומית
80 A 2250

אלר, דוד
דוד אלר :

C.4

1268397-40

מתווה : אלכס ברליין

Printed in Israel

נדפס בדפוס ג'רוסלם פוסט, ירושלים

5.10.70

למך הכת
ג' ג' אב

ע"פ מאפכ"ס א"ל 10

דוד אלר

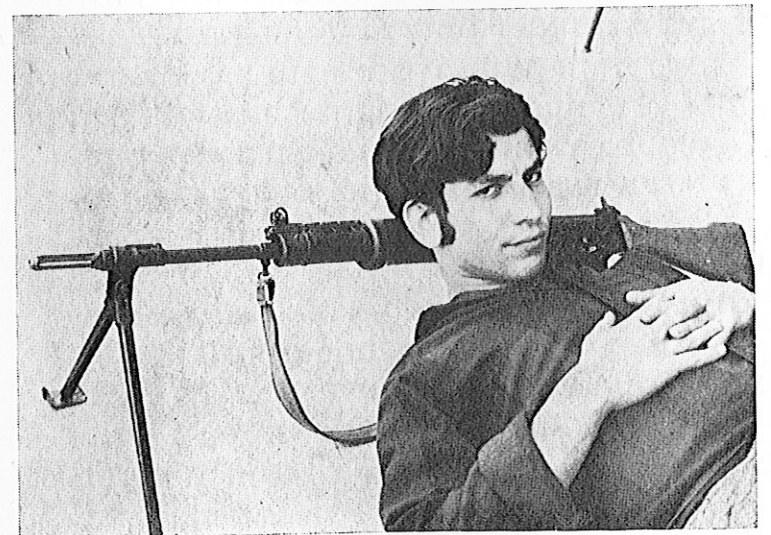
נולד בשנת 1950 בניו-יורק אשר בארה"ב.
בשנת 1959, ודוד בגיל 9 שנים, עלה עם אמו ואחיו
ארצה. המשפחה השתקעה בירושלים, בה גדל דוד
ובה קיבל חינוכו.
עוד בהיותו צעיר מאד התבלט בכשרונותיו, חריפות
שכלו, בעמק הרגשותיו, באהבתו את הבריות
ובחוש ההומור שופע החיים שלו.
בהיותו תלמיד הגימנסיה העברית ברחביה החליט
ללמוד מזרחנות. דרך זו תאמה הן את שאיפתו
ללמוד ולהבין את שכנינו והן את רצונו העז לתרום
ליצירת יחסי הבנה, שכנות טובה וידידות עם
הערבים.
עם סיום לימודיו בגימנסיה העברית בשנת 1967
נתקבל לאוניברסיטה העברית, בה למד מזרחנות
ומדעי המדינה, במסגרת העתודה האקדמאית של
צה"ל. במשך שתי שנות לימודיו באוניברסיטה
זכה להערכת מוריו וחבריו, ונועד להיות בשנה
השלישית עוזר למחקר של הפרופסור שלו.
סמוך לגמר קורס הקצינים אותו עבר במסגרת
העתודה האקדמאית קיפח חייו בעת מילוי
תפקידו ב-5.10.1969.
לאחר מותו ללא עת נתגלה אוצר של כתבים, שירים
וחיבורים, בעברית, אנגלית וערבית, אשר על קיום
חלק מהם אף משפחתו וחבריו הקרובים לא ידעו.
בקובץ זה המוקדש לזכרו של דוד נעשה נסיון לתת
ביטוי לאישיותו בראש וראשונה באמצעות דברי
ההגות והפיוט שלו.
יהי זכרו ברוך.

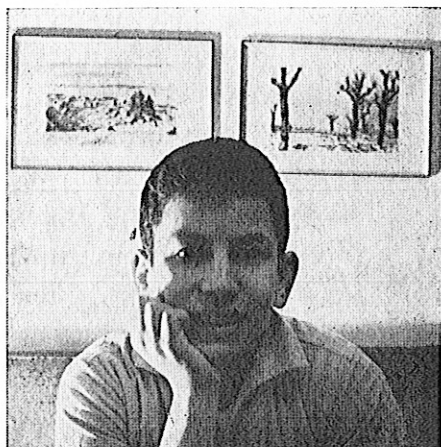

א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' י' י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט כ' כ"א כ"ב כ"ג כ"ד כ"ה כ"ו כ"ז כ"ח כ"ט ל' ל"א ל"ב ל"ג ל"ד ל"ה ל"ו ל"ז ל"ח ל"ט מ' מ"א מ"ב מ"ג מ"ד מ"ה מ"ו מ"ז מ"ח מ"ט נ' נ"א נ"ב נ"ג נ"ד נ"ה נ"ו נ"ז נ"ח נ"ט ס' ס"א ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ע' ע"א ע"ב ע"ג ע"ד ע"ה ע"ו ע"ז ע"ח ע"ט פ' פ"א פ"ב פ"ג פ"ד פ"ה פ"ו פ"ז פ"ח פ"ט צ' צ"א צ"ב צ"ג צ"ד צ"ה צ"ו צ"ז צ"ח צ"ט ק' ק"א ק"ב ק"ג ק"ד ק"ה ק"ו ק"ז ק"ח ק"ט ר' ר"א ר"ב ר"ג ר"ד ר"ה ר"ו ר"ז ר"ח ר"ט ש' ש"א ש"ב ש"ג ש"ד ש"ה ש"ו ש"ז ש"ח ש"ט ת' ת"א ת"ב ת"ג ת"ד ת"ה ת"ו ת"ז ת"ח ת"ט י" י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט

80 A 2250

47

יצאתי החוצה. בלילה
וישבתי על סלע לבדי.
מרחוק נראה לי אור אך
לא התקרבותי אליו
רק ישבתי על הסלע. ולקחתי
בידי אבן קטנה. ועם האבן
חרטתי ללא סימן על הסלע:
ההעזת לאכול אפרסק,
מסטר פרופרוק? ההעזת? גם
אני לא.
ועל האדמה הלחה
כתבתי את שמה. ולוא הדלקתי גפרור,
יכלתי לראותו: אותיות גסות
ומפזרות שחברו יחד
לשם אחד נפלא, יחיד במינו
שרק אני יודע לבטא.
והתחלתי לשיר, ללא קול
והגה. ואוטובוס, רחוק ממני, נסע
על הכביש, והחליף מהלכים; והלכתי
הביתה.
25.2.1967

מלחמת שורים

הפר התפורר ונגח
ואידיוט.

והמטדור מטדר

ונפנף ופנפן וקפץ ואידיוט.

וחרבו ארוכה. ארכה שקעה
עמוק-עמוק בבשר הפר המתפורר
האידיוט.

והכל ראו דם; ושמחו וקפצו
לזירה ושתו את הדם בצמאון
ובתאוה והפכו כלם
לפרים מתפוררים ונוגחים
ואידיוטים.

ונפנפתי לעיניהם בפרכת
אדמה אדמה אדמה
כמו הדם שהם שתו. ונדרסתי
תחת רגליהם הרבות.

22.2.1967

חיים

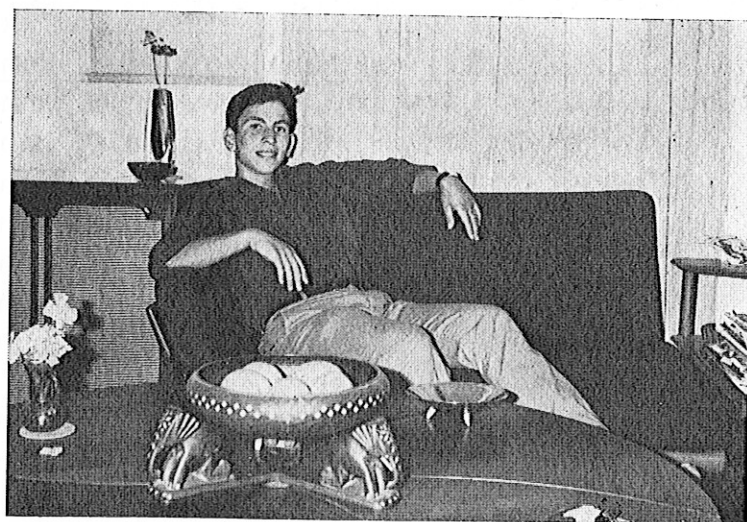
לנשום! למלא ריאותיך
אור, להחזיקו שם עד
שאתה עומד להתפקע
ולהשתכר ממנו.

לרוץ יחף בשדה, על קוצים
ולחוש כי רגליך קיימות על-ידי
הדם הנוזל מפצעין הפתוחים.
ולשיר בקול רם בלב אותו שדה
עד כי יענו לך כל העצים
באלף קולות. ולצחוק, צחוק הזורם
עם דמך עד לאיברים הרחוקים ביותר
בגופך, וסוחף אותם עמו.
ולצעוד בצעד מהיר ובטוח
וישר וללא מורא
לקראת השמש.

24.2.1967

LET US SLEEP NOW . . .

אני ישן כל חיי :
ישן ביום, ישן בלילה
עיני פקוחות — ואני ישן.
נרדמתי עוד בטרם נולדתי
ונולדתי כדי להקיץ ; אולם
לא הקצתי.
לעתים אני חולם, אך לרב
אני ישן. ומחכה : מחכה
ליד מעוררת, שתקרע מעל
עיני ואזני ופי וראשי את
מסך התרדמה הנצחית ותפיח
בי רוח חיים, חיי אינסוף,
חיי בקר —
ואמריא על כנפי שחר
אל התכלת . . .
ועד אז — אישן.
14.3.1967

על ראשי נפל כוכב
ונפל והתבוסס. בשמים
היה הוא המבריק שבכוכבים
אולם עתה היה מהבהב
באור חלוש. לקחתיו בידי
ואמצתיו לחיקי עד שהבריא —
וזרקתיו גבוה-גבוה, רחוק רחוק
חזרה אל מקומו בשמים. והנה —
מעט מזהרו נשאר דבוק לידי (כאלו
בקש בכך לגמול לי על עזרתי
לו). התחלתי ללקקו ככלב צמא המלקק
מים — ואחר למצוץ כל רשף, כל זיק
שנשאר על ידי. עד כי חשתי שאת דמי
אני מוצץ. והבנתי : ברק הכוכבים ודם גופי
אחד הם.
ובשמים עדין מהבהב וקורץ
כוכבי שלי.
2.3.1967

בתוכי בערה אש
וירקתיה החוצה. וכשיצאה
חשתי את חמה צורב
את פני, את אזני — ומצריבה
זו ידעתי : חי אני.
ולחיות — הרי זהו הנעלה
שברגשות. אך החיים
יש בהם משום יאוש ;
יאוש בכך שאתה חייב תמיד להתחיל.
ולעולם לא כדאי להתחיל
כי אם התחלה יש
חייב לבוא גם סוף. אבל
צריכים להתחיל, אחרת אין
חיים.
11.3.1967

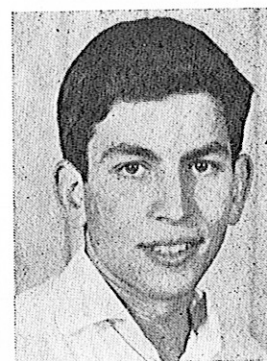
כל אדם הוא טוב ; כל אדם.
רב האנשים מעדיפים להסתיר
את הטוב שבהם מאחורי
מסך של ברזל ; מעטים הם
שאינם זקוקים למסך
זה. והמפתח למסכי האנשים
אינו אלא מלה נכונה — מלת קסמים
המיוחדת לאותו אדם והשייכת רק לו.
ואם תמצא אותה מלה ותבטא אותה —
בהגוי הנכון, בזמן הנכון — תוכל לראות
כמה יפה הוא האדם, כמה טוב
הוא האיש שאך לפני רגע
עורר בך סלידה. חבל רק שהחפוש
אחר אותה מלה הוא ארוך ומיגע
ורבים הם המתאששים
מלחפשה ולמצאה.

18.3.1967

אהבה

אוהב אני את החיים,
את האדמה עליה אני חי.
גליתיה לפני מספר לילות
כשעשיתי דרכי הביתה
ומתוך שחור הלילה נתגלתה
לי הארץ האהובה במלוא יפיה המסנור
הכסוף. ומרב שמחה התכופפתי
ותלשתי קמץ עשבים ירקים
רטבים מטל, קרים כבקר
ולחצתים אל פי
ונשקתים ונשקתים, נשקתים
וחשתי את נעימות קרם
אחר זרקתים אל שלולית
שהיתה בדרכי. ועל שפתי
נותרה טפת-טל בודדה,
כעדות חיה לאהבתי.

19.3.1967

להזדקק —
להיות נצרך למישהו
הרי אלו החיים. להתחייב
כבר אינך צריך ; התחייבת
די והותר בכך שנולדת.
אך להזדקק למישהו. — לא
לחברתו בלבד אלא לו, למהותו,
לקיומו — הרי זו נחלת מעטים
מאד. ולהיות אדם
לו זקוקים אחרים, רבים,
יש אף פחות.

הלכתי ברחוב וראיתי אנשים
משוחחים, צוחקים, שותקים — וכלם
אינם זקוקים לי ואני
איני זקוק להם, איני
זקוק לאיש.
כמה רדודים מי-חיי
כמה חסר בהם ! חסר
בהם אהבה.

16.3.1967

אני הולך בגיא צר .
ומשני צדדי — הרים גבוהים
ושבילי צר וקטן, ובו
מעבר רק לאיש אחד,
רק לי. כמה עז
רצוני לשבור את ההרים
הגבוהים והגאים המקיפים אותי
ולראות את העולם מעברם השני
שטוח בפני, כעל כף ידי.
ואני הולך בגיא. יום יבוא
ואגיע אל סופו ואראה
את השמש.

16.3.1967

נפילה

נפלתי על הארץ
והשתטחתי עליה מלא-קומתי,
כאלו מבקש הייתי משהו שאבד
לי; אולם דבר לא נפל מכיסי —
את הארץ עצמה חפשתי. חפשתי
בכל-כלי, בכל ישוטי — ולרגע קט נדמה
היה לי כי מצאתיה. חבקתי,
נשקתי לכל אבן עליה — וחם
לוהט עבר בגופי, חם של ברק
זוהר המבזיק באמצע-לילה. וברגע ההוא
את הארץ מצאתי, את הזמן...
אולם הרגע חלף ללא-שוב
והארץ ברחו מפני, נתקה
עצמה ממני והשאירה אותי —
לבד.
ובאותו לילה, לפני לכתי לישון,
פתחתי את חלון חדרי והבטתי החוצה
וראיתי שוב.
19.3.1967

אם תרצה — הכל חי.
אם תרצה. לכל יש לב, ראות —
הכל נושם, הכל שר
באין-סוף פיות שיר
מכל מקום בוקע — מהכל.
בכל זורם הדם
בזרם בלתי נפסק
שסופו במות בלבד.
הכל קיים והכל נושם —
אם תרצה. כי ברצונך
תוכל להפיח בכל רוח-חיים,
לשתף הכל בחיך.

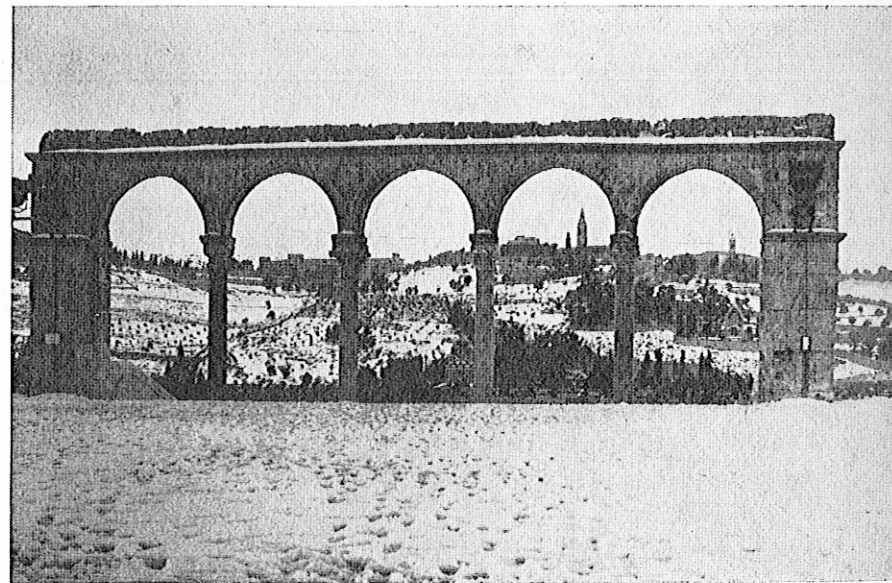
23.3.1967

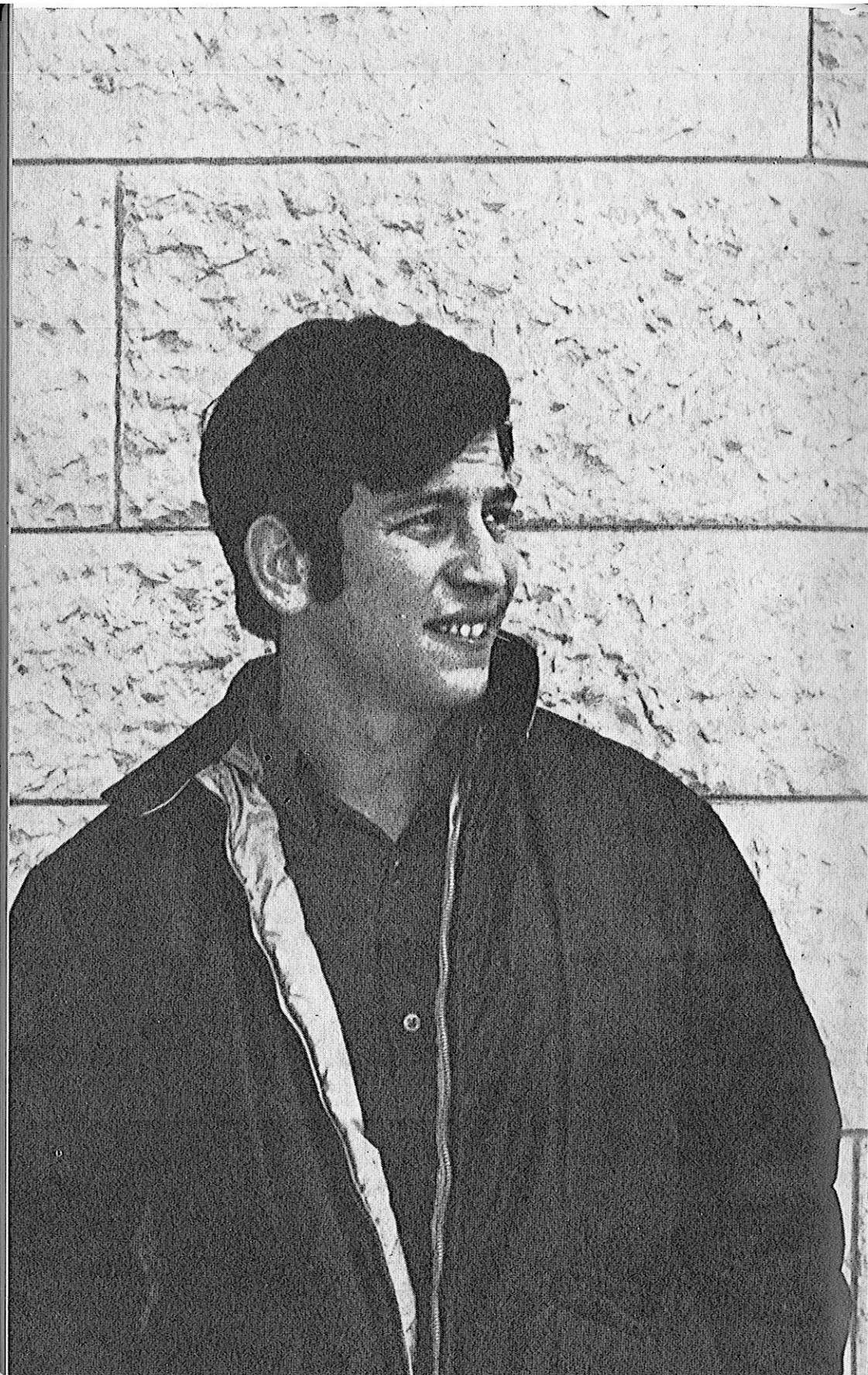
ירושלים

איש לא ראה אותי, ואיש
לא יראה אותי.
עמדתי על מרפסת ביתי
והבטתי על הנוף הפראי, השומם
נוף של עצים בשלכת
שעלותם עדין לא כסתה את מערומיהם;
של צמחיה ירקה פה ושם, שמים
הנושאים עמם בשורת קדרות וגשם
ואפרוריות קרה קרה, וגשם העתיד לרדת לארץ
ולחדור לעצמותי. ומרחוק
שמעתי קול אנשים השרים
שירי-קדש לקראת השבת. עמדתי
והבטתי בלי מבט ובלי לראות, על
הנוף ובקשתי להגיד משהו;
ואמרתי דברי ללא קול
והכל שמעו אותי.
ונכנסתי פנימה;
ירושלים נצחה.

19.3.1967

תמונה זו של ירושלים ביום שלג צלמה ע"י דוד

חלום

הייתי רוצה להדליק כל אורות-עולם :
לראותם, דולקים באור גדול תחת שמיכה
של שמי כוכב כסופים, עוטפים-כל.
הייתי רוצה לשיר את כל השירים
שאי-פעם הושרו, לשיר אותם
תמיד, ללא סוף. והלא את שירי אני
כבר שר, כל פעם שאני
ממלא ראותי אויר — ואולי אין הוא
מספיק, כי את שירת החיים אני רוצה
למצוא ולשיר, ולשמוע הדיו חוזרים אל אזני.
הייתי רוצה לפגוש את כל בני העולם
ולמצוא בהם את יפים החי הנאצל.
אני רוצה הכל ;
אני רוצה לחיות.

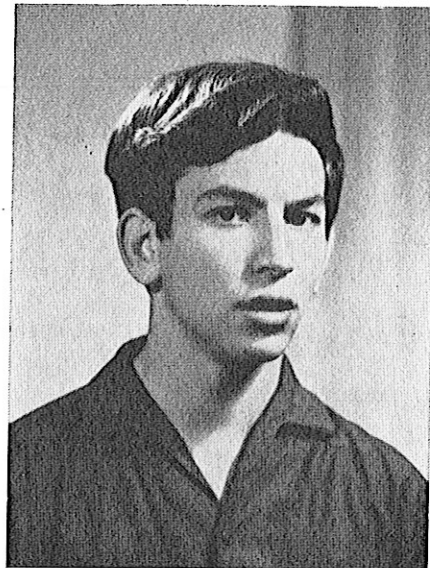
23.3.1967

אני רוצה להולד מחדש ;
לחוש שוב את הכאב החד
אותו חש תינוק, כשבפעם הראשונה
הוא שואף אויר לראותיו. אהבת החיים
היא אהבת אותו כאב ראשוני
ואני רוצה לאהוב את החיים, יותר
מאהבתי אותם עכשיו. אולי בקר אחד
אקום, ובגופי תהיינה ראות חדשות
והאויר שאשם יהיה חדש ורענן
ובאותו בקר אחוש שוב את הכאב :
אחיה ולא אמות. אדם הנולד
מחדש לעולם לא ימות
גם לאחר שגופו נמס
והופך מאכל לתולעת האדמה.

24.3.1967

LOVE-SONG

In the beginning, you were not
worthy of more than
words, yet no less.
The fault of beauty was yours
while I lacked eyes to see it.
And coupled guilt
gave birth to love. The very milk
it sucked was hidden deep
in unwritten letters, unsaid words.
The life I loved
became
The love I lived.
We built a monument to
silently overflowing hearts
forgetting time (thus
conquering it).
In murdered time I saw
the thick red blood of life
become eternal.
Dec. 9, 1967

HUBRIS

When paradise was yours,
you forsook it.
Standing near the sky, alone, while
eternity, mirrored in the waters of a sea,
waited.
Wishing to satisfy your greed,
you claimed all. The moth-eaten
myth of grief!
And what is left for you?
The destiny of overtaking
a worm
in the race to gain
a pound of waste
from the trashcans of an
unrelenting earth.

23.10.1968

שירי הקדש

I

הראוהבך את מולך קרה יד מופת
הפנית ראשך לשור ודבית אורו:
לחי ללא ההלפסות ידו אנה תלמיתך
אומר הפתח: ויאמר קו אלה הקדש אוחיו
ולא יספ. מה? אולי
הלצהה הפניה גפית המריח והיאוש
[הני אגשות-אל היתק הקפתו הראשונה ואולי
המיתק שהשפתת המצח רצחו: הוא
היה. והאגמה. שיתק המה
לצקה. והאגם, לצמ האב
אורו שולך.

II

[אולי הספור אחר?]
הראוהבך את מולך קרה יד מופת
תלמית המאשה-מאוסה של השם
קרה-אל. פנית אל אוחי חפן
מה-אני ומה-בחי? והוא לא טפש היה [אדם
שקלעו אצוהים הוא אל האמת ומתעב אהל
קם והתק. ואכיליו הספוק הקל
אין לך: לא מראה נבולך הוא אשר

רוח אוחי - אמ קלמן הוא השכחה
מחולו, אף לא יצא צד מה קלם.

III

[הקדש צאת]

הראוהבך את מולך קרה יד מופת
לחית אל צמח. את המקרה הקשה חלית:
ראשון הית, אחרך. הוא האלפים
והרצות והמצינים. גחית
צמח לשצת
הכא המפני
החיתה והפיק
המדה האח צמח הספקת להאנה
אל שיתק המהרצל מור כחור
אני צמי אדם. זו צאת הקדש הוא:
למה?

בראותך את מותך קרב, יד מונפת,
הפנית ראשך לאחור וראית אותי :
זהו רגע ההתפכחות, בו אבדה תמימותך.
אומר הכתוב : ויאמר קין אל הבל אחיו
ולא יסף. מה ? אולי
התודה בפניך בשפת המרירות והיאוש ;
(הרי אדישות-אל היתה קללתו הראשונה) ואולי
הזמין להשתתף במזימת-רצחו ; הוא
דבר. והאדמה, שינקה דמך,
צעקה. והאדם, צלם האל,
עודנו שותק.

(ואולי הספור אחר ?)

בראותך את מותך קרב, יד מונפת,
בתמימות המעשה-מאוסה של החש
קרבת-אל, פנית אל אחיך בפני
מה-אניומה-כחי ; והוא לא טפש היה (אדם
שקללו אלוהים רואה את האמת ומתענה בה)
קם והרגך. ואפילו הספוק הקטן
אין לך : לא מראה נבלתך הוא אשר
רודף אחיך — עם הזמן באה השכחה
ובמותו, אף לא ידע על מה קלל.

(ובכל זאת)

בראותך את מותך קרב, יד מונפת,
לקחת על עצמך את התפקיד הקשה בחיך :
ראשון היית, אחריך באו האלפים
והרבבות והמליונים. בחרת
למות כשבעיניך
הכאב ובפניך
התמיהה ובפיך
המלה האחת שלא הספקת לבטאה ;
אך שתיקתך מהדהדת מדור לדור
בפי זבחי-אדם. זו, שאלת-הבל היא :
למה ?

מעולם דמיתי אותך בנפשי כתלוי
בין שמים וארץ. מקלל-אל
יום לא תזרח שמש על דמותך
וללא כרעלים מראשותיך לילה.
מרחף מעל לאדמה, כואב על אהבתך לה
ולא תוכל עוד לדרוס רגביה.
בעיניך הלילה הנצחי ; אתה
מקלל מכל האדם כי
אין לך לאן ללכת.

בראשית קללך האל ; קללת
השתיקה, המסגרת לבדידות.
ואחר בא המעשה : קמת והרגת
את אחיך ואלפי פצעיו הפתוחים,
השותתים, רדפוך כרבבת פיות
מקטרגים, מאשימים, אלמים (הזו
הקללה השניה ?). ואחרונה, פצתה האדמה פיה
ושתתה דמי אחיך. הקללה השלישית. בפעולה
טבעית של חלוף-חמרים בסיסי (התנכרה לך
ו)הקיאה אותך. והקללה העליונה :
החיים.

מרחוק ראית את אחיך פוסע
בצעדי שאנו, רצוי בפני אל. ובראותו
אותך הפכו עיניו ללעג ושפתיו לחיוך
ולא יכלת לשאת עוד את שמש האל
הקורנת מפניו, צורבת עורך. וזעם העשוק
עצם את עיניך לנצח מראות כי יש גם
טוב ; וחפשת את אוצר האל
ומצאת את כלי-הרצח. בקשת צדק
ואתה נע ונד. והרגת את אחיך.

הוא ישב כפוף על סלע גדול, וחכה. עוד מעט ואחיו יבוא לעבד את השדה. השמש הכתה בכח על ראשו והוא הזיע וחש את פניו אדור-מות וקורנות חום רב. לפני עיניו הוא ראה נקודות שחורות וקטנות, מרצדות ומסתובבות, מתמזגות לבסוף לגוף שחור אחד, גדול. לרגע קל הוא התעורר, אך לאחר מכן שבה הארץ והופיעה לנגד עיניו. היתה זו ארצו כפי שהיא ארצנו שלנו — הרגבים החומים, הצמאים, שיצרו בקעים באדמה פה ושם. אולי היא תעזור לו.

אזניו הרגישות קלטו קול עשב המתכווץ תחת משקל רגל אנושית. הנה, הוא הגיע — עתה הזמן. באיטיות ובשקט הוא הרים אבן שהיתה לידו. אחיו ראהו ופצה פיו לברכו לשלום; באותו רגע הוא הניף ידו בכח רב כלפי מטה והרגיש את המפגש המוצק של אבן ועצמות אדם. גולגלת אחיו נשברה כליל, וגופו הערום למחצה התכסה נקודות איך-סוף של אדום. והנה, עוד לא נרגע: שוב הניף את האבן, שוב ושוב, בשמעו את השברים היבשים של עצמות נשברות. דם אחיו היה בעיניו, באזניו, בנחיריו; טעמו המלוח היה בפיו. גופו השבור של אחיו השתרע לרגליו, הוא רץ, רץ מהר, והאבן עודה בידו, הרחק מהשרידים השבורים. הרחק מהדם הזב, שזרם כבנחלים קטנים אל הסדקים שבאדמה, הרחק לשום-מקום. הוא רץ מהר, בפנותו אחורה רק פעם אחת. כדי לזרוק את האבן מכות-מת הדם גבוה והרחק, לעבר הרקיע, בלי לדעת כי נחתה האבן על אחת מידי חסרות החיים של אחיו.

הוא רץ, ושוב ראה לפני עיניו אותן נקודות שחורות. זבובים, ללא ספק. הוא רץ, נס — אך צלו נשאר בנחישות מאחוריו, רודף אחריו. מדוע? בודאי לא שאל אדם מעולם שאלה זו; בודאי היה זה טוב שאדם שאל עצמו לראשונה שאלה זו. אך לענות עליה זוהי משימה קשה מדי, משימה לעתיד לבוא, אם כלל אפשרית.

"קול דמי אחיך זועקים אלי מן האדמה", הנה, הנקודות השחורות מדברות אליו. עתה כבר לא דמו לזבובים; הן נראו לו כאלף פיות פעורים, קטנים — אלף בקעים בעורו של אחיו, שהדם החם — לפנים התקרב בהם והפך שחור. "קול דמי אחיך". בקול זה דבר אליו האל. אולי משפט קצר היה זה, אך המלים המעטות התארכו והתרחבו ובטאו באיטיות, בטוי שנסתיים במותו. ההברות המע-טות זעקו באזניו כל חייו, אלף הפיות השחורים שקטים וחודרים, חזרו פעם, פעמים, שלוש, ללא סוף: "קול דמי אחיך זועקים אלי מן האדמה". בגלל זה, מפני שהאדמה גופה בגדה בו, הוא לא יכול לחיות בשלום על פניה. הוא רץ כל חייו, בורח מהארץ ומהפיות היבשים, השחורים. הוא רצח את אחיו ללא סבה.

שירי הבל (טיוטא)

א.

הרגע בו אבדת תמימותך:

בטרם הכית אחיך במות

הפנית ראשך לאחור וראית אותו.

אומר הכתוב: ויאמר קין אל הבל אחיו

וכאן נסתיים הדבר.

אולי התודה בפניך בשפת המרירות והתסכול;

אדישות אלוהית היא קללתו הראשונה.

והאדמה, אשר רגביה ינקו דמך, צעקה;

והאדם, צלם האל, עדיין שותק.

ב.

ואולי אחר הספור:

בתמימות המעשה (מאוסה) של החש

בקרבתי-האל אליו, פנית אל אחיך בפני

מה-אני-ומה-כחי; והוא לא טפש היה (אדם

שקללו אלוהים רואה את האמת ומתענה בה)

קם ויהרגך. ואפילו ספוק קטן

אין לך: לא מראה נבלתך הוא אשר

רודף אחיך — עם הזמן באה השכחה

וכשמת, לא ידע אפילו על מה קלל...

ג.

בראותך את מותך קרב, יד מנפת,

לקחת על עצמך את התפקיד הקשה בחיך:

ראשון היית, אחריתך באו האלפים

והרבבות והמליונים.

בחרת למות כשבעיניך

הכאב ובפניך התמיהה

ובפיך המלה האחת

שלא הספקת לבטאה. אך שתיקתך

מהדהדת מדור לדור בפי זבחי-האדם:

זו שאלת-הבל היא: למה?

שרי-הקרב

1

אתם הרוצחים, שרי-הקרב
רוצחיהם של מאות ואלפי חיילים
מיתמים אתם בן ; משכלים אם ואב
שולחים לשדה-הקטל אבות ובנים.

2

היקר רצונכם מבני אדם ?
והעולה-על-רוחכם מדם ובשר ?
אתם, שרי-הקרב, מגועלים בדם,
תובילו העולם לסופו הנמהר.

3

מתי תפסיקו תצמאו לדם
תחדלו לשוב אלי-קרב ?
האם ברצונכם להרוס העולם,
ואחר לקונן על שחרב ?

4

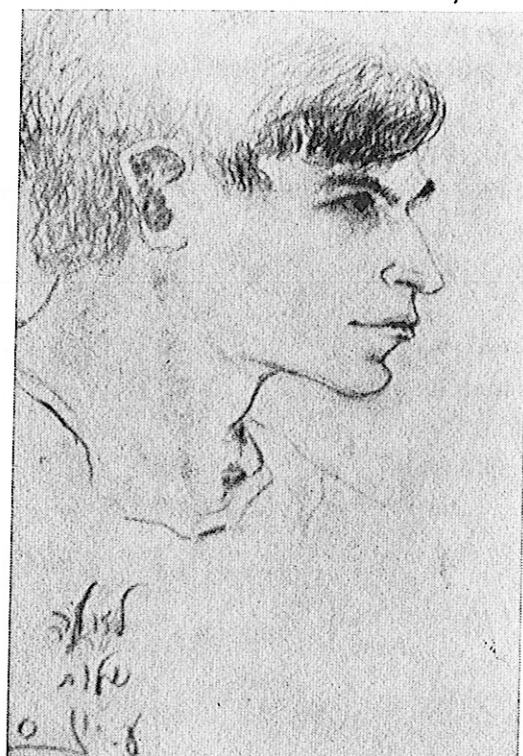
מעצמות הפגרים יצרתם חנית
הפכתם האדם לכלי-זין.
מדוע תרצו לעשות עוד כלי-משחית ?
האם לא יצרתם די עדיין ?

5

ריח הדם עלה בנחירי
ולא ריחו של דרור.
דם בניכם הסתיר מעיני
את מראה החופש, האור.

6

ואת דמם אתם שפכתם
כי אתם שלחתם אותם למות.
התשמחו עתה, על מעשה-ידכם ?
ולא תודו, כי עשיתם שטות ?

תמונתו של דוד שצוירה בידי אחד מידידי הערביים

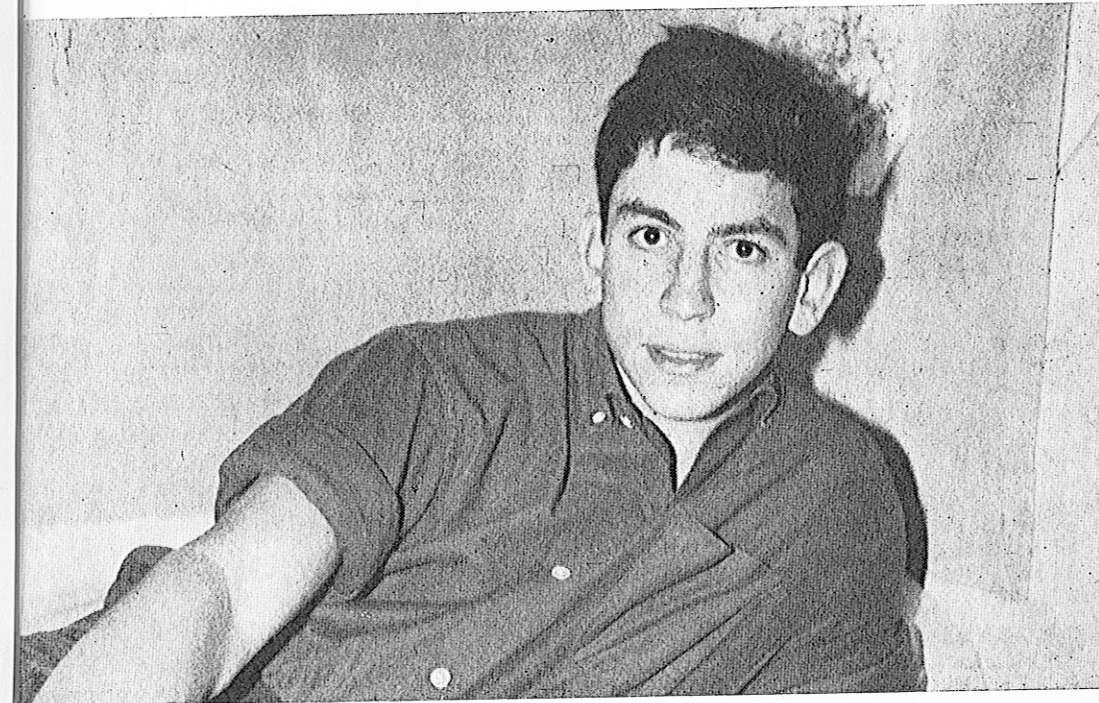
Love was killed
last night, on a dark street-
corner.
Some called it deicide.
I laughed; they continued breathing.
Is it really life?
Most of us are blind.
Trees see all; they see the air
the wind can bend them, break
them. To us, it can only
beat against our faces, stone faces
yet never breathe life
into our veins.
Because, my friend, you see:
Most of us are blind
blind to the infinite spectrum
of eternity's colors.
Dec. 2, 1967

I opened my mouth to speak;
thus disturbing and tearing
the spider's web woven
between my lips
around my soul, my heart

I tore it now.
And yet all I wanted to say
was but one word
a word I have been repeating
for centuries and centuries after
being born to a world
of tall trees and small people
an eternity ago:

Yes.

17 July 1967

ל-א, ביום הולדתה ה-17
ובהתנצלות על ההיעדר
המוחלט של כשרון מצדי.

שיר על נושא אהוב עליה

לכל אדם מנעול משלו, מיוחד
ואתה חייב — אם רצונך
לאהבו — לחטט ואולי למצוא
בצרורך הגדול את המפתח הנכון
בו תפתחני. כל אדם
הוא כך ; כל אדם.

יקרה, וללא חיפוש
אחר המפתח, ייפתח המנעול
מעצמו ; ושער הברזל
המגן על הלב ייפתח לרווחה. ואז תרגיש
מין תחושה מוזרה, שהבריות
קוראות לה (מלה קדושה ונדושה !)
אהבה.

ובה מתמזגים שנים לאחד
ומנצחים את הטבע. וכך
חזקים הם, וכך מנצחים הם
את כל העולם, אם ירצו, את
כל העולם.

ובאותו רגע מופלא בו
הלב נפתח, פורץ-זורם (לא דם
כי אם) שטף רגשות, ספקות,
חיות ; (וחלקם נמוגים, וחלקם
קמים לתחיה) ואתה חדל לרגע קט
לנשום, לחיות
ואתה אוהב.

14.1.1967

ל-א,, הנותנת לי השראה

חלום

מי יתנני שית של פרחי שושן ?
עולה צומח בין שיחי הגן.
מדי ערב תבוא ילדה קטנה
מפרחי תקטוף, במ תקשט בגדה.

מי יתנני ציפור — שיר קטנה ?
על עץ אעמוד, וברינה
לבי אשפוך לפני ילדה קטנה
ותשמע שירי, לו תטה אזנה.

מי יתנני אלון עתיק-יומין ?
ניצב דום בצומת של דרכים.
בצלי תחסה ילדה קטנה
שם תמצא מפלט מעוז קרני חמה.

מי יתנני פלג מים טהורים ?
אזרום בשצף בינות להרים.
במימי תרחץ ילדה קטנה
אלטף בקור המים את גופה.

דוד צלם פרחים בנינתו

אל האור

נצא נא, אחי, נצא מן הליל
מחשך-הסבך, מיער אפל
אל בקר חדש, אל האור יה — הלל
אל יום כי יאיר, אל זיו כי יהל.

השחר הנץ, שמים בהרו
לקראת יום חדש פני ארץ נהרו
בוא-יבוא, בוא-יבוא נא
האור !

נרוצה בלי נעל, ראשינו גלויים
אל שמש זהב, אל שמי-לא-עבים.
על דרדר כי נדרך, ויזובו פצעים
בדקר-קוף נדע : הננו, חיים !

השחר הנץ, שמים בהרו
לקראת יום חדש פני ארץ נהרו
בוא-יבוא, בוא-יבוא נא
האור !

האור, כן האור ! עיני הוא סנור
הכה בגופי, חושי הוא שכר.
אזיר העולם ! בריאות הוא בוער.
אחיה מחדש, ונפשי ישורר.

השחר הנץ, שמים בהרו
לקראת יום חדש פני ארץ נהרו
בוא-יבוא, בוא-יבוא נא
האור !

אל היום אשורר, אשא שיר אל האור ;
אל בשם שושן, אל ריח המר.
אל אביב, אל יומו, אל זמר התר.
אקדמה פני זיו, אגרשה את השחר.

השחר הנץ, שמים בהרו
לקראת יום חדש פני ארץ נהרו
בוא-יבוא, בוא-יבוא נא
האור !

מאי 1967

מעולם

מעולם לא ראוך עיני-זר
רק אני ; ראיתיך מבעד למסך
שבנית להסתיר רגשות
אשר איש לעולם לא יבין.

מעולם, מעולם, מעולם
לא ראוך עיני-זר
רק אני.

מעולם לא שמעוך אזני-זר
רק אני ; שמעתי קולך הצלול, החפשי,
בשעת צחוק שקלח וזרם ושצף
כזרם מים שכל בדרכו הוא שטף
ונדם.

מעולם, מעולם, מעולם,
לא שמעוך אזני-זר
רק אני.

בשעת עצב ראוך כשדמעה על לחיך
אך אני — ראיתי יותר :
בנפשך חזיתי באותו רגע קט
וחדרתי עד עומק מקור דמעת-לך
ואבין.
לעולם.

To a God unknown
I write these lines:
A mirror of life
inside us, around us
between us. As alive
as breath, the God
of a sun: burning
the sands of a beach
long since scorched.
The waves, gently praying—
the white foam of a kiss
still on their lips—
to a God of love, so
infinitely distant in his
nearness. The God
whom men have called
so many names;
for lack of a proper name
for themselves,
for life.
Do you hear me, whispering
your name voicelessly,
tenderly?
Or must I shout?
27 August 1967

The clouds fly swiftly
across a once-silver sky
now black. The night is
not mine; no, never
was: the black ink spilt
over sky and sea and animal
the ink of life in which we
dip our pens to write of
newly-born deaths. And yet
I am afraid: If day is
not mine, nothing is.
Our life is the darkness
of a cloudy night; memory
of the silver pains us:
because of pain we live.
24 May 1967

A minute ago was
yesterday. The piercing
cry of silence proclaims
the coming of midnight.
A fragment, a second:
the bridge of time
between yesterday and today.
And I do not sleep.
Welcoming the night of today
indifferently
but for a momentary glance
at my watch and a thought:
"It's midnight."
And a minute ago was
yesterday.
15 July 1967

When all the tears are dry
The dead in graves will still lie;
All that's left is a lingering sigh.
And then will someone lift his
 head up high
And ask the question of no reply:
 My Lord, Why?
 My Lord, Why?

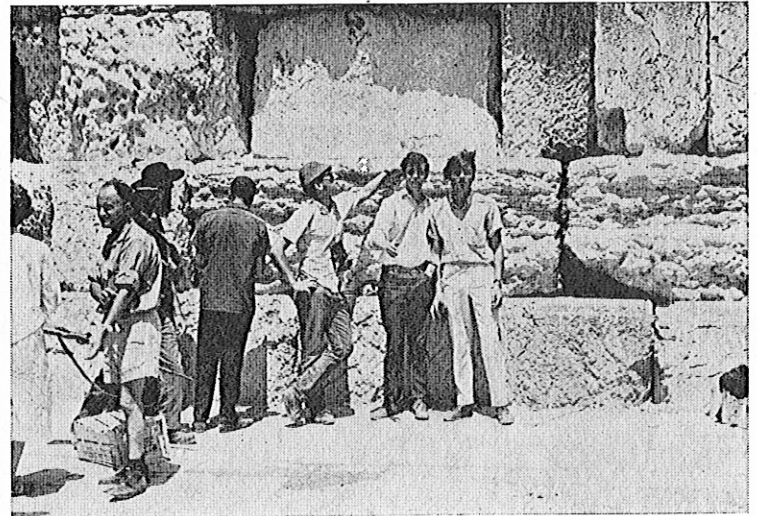
At night, we all walk
 towards the bright lights;
Only to find
 a tangle of frigid fluorescents
in frenzied copulation
 with each other.
Radiating,
 to our foreseeable
 disappointment
 no heat.

17.1.1969

Tearful candles, almost gutted,
 light a scene of
 empty champagne bottles
 scattered on a dirty floor.
And a light-bulb, long since
 dead of suicide, hanging
 at the end of an electrical cord.
Is there no better word
 than bleak?
Is there no better world
 to which we may turn back?

17.1.1969

201n 313

השלום — בתחום השגתנו

ההיסטוריה האנושית מעידה כאלף עדים, כי האקט האחד החוזר ונשנה בה בתכיפות הרבה ביותר היא המלחמה. מאידך גיסא, תקופות השלום המעטות לא ארכו אלא זמן קצר ביותר. וגם אלו היו תקופות "היעדר מלחמה" ולא של שלום אמיתי.

בעמוד דורנו בפני נסיון מחודש להשגת השלום, נשאלת השאלה ההגיונית: מדוע דוקא עכשיו? האמנם יש תועלת כלשהי לנסות להשיג השלום? והרי ברור, כי יקשה עלינו להצליח במקום בו נכשלו קודמינו.

התשובה לשאלה זו בודאי אינה פשוטה. יש לחפשה באופיו המיורי חד של דורנו. אופי זה נובע בעיקר מהתפתחות טכנולוגית מהירה למדי, שאירעה בשנים האחרונות. התשובה קשורה בהמצאה המחרידה ביותר של מוח האדם — פצצת האטום. מחרידה גם העובדה, שהפצצה נמצאת בידי יותר ממדינה אחת או שתיים. עובדה זו היא שפותחת פתח בפני דורנו להשמדה עצמית מוחלטת. דורנו הוא הראשון, המסוגל — תוך זמן קצר וללא כל "קושי" מיוחד — לאבד עצמו לדעת בלי להשאיר זכר כלשהו לעצמו או לתרבויות המפוארות שקדמו לו.

ועובדה זו, שפצצת האטום תלויה מעל לראשנו כחרב דמוקלס האגדתית, עלולה להביא להיזדרזות מוסרית תלולה. החיים בצל המות הם חיי "אכלו ושתו כי מחר נמות", ועלול האדם להתעלם מחובתו המוסרית. ואכן, הוגי הדעות בתקופתנו ערים לסכנה זו. כתב ד"ר אלברט שוייצר: "עלינו לגנות הנשק הגרעיני, לא רק מפני שמצבנו האומלל הוא תוצאה ישירה של קיומו, אלא, יתר על כן, מכיון שכלי נשק אלו מייצגים האכזריות השפלה ביותר. אם נשתמש בהם, נהיה אשמים בעוון אותה אכזריות שפלה וכך היינו חדלים מקיומנו כבני-אדם. רק התכחשות לשמוש בנשק הגרעיני, המושתתת על עקרונות אלו, יכולה להיות קבועה, ובכוחה שלה בלבד לייצב אבן הפינה לתרבות המוסרית של העתיד".

אין ספק, כי מנהיגי העולם יהיו ערים (אם אינם עדיין) להיזדרזות זו. מתוך הכרה בסכנה העצומה הטמונה בה, ינסו בכל מאודם למנעה. והבעייה העומדת בפניהם היא מציאת הדרך המוליכה להשגת השלום. אנסה בחיבורי זה למצוא הדרך הזו.

מהו השלום?

השאיפה לשלום קיימת אצל כל אחד ואחד. שאיפה זו מהווה חלק אינטגרלי מהיות האדם ומטבעו. מכאן יוצא, כי למושג "שלום" משמעויות רבות ושונות, בהתאם לבני האדם ולאופיים. לפני שנוכל לדון בדרכי השגתו, עלינו להגדיר השלום בצורה חד-משמעית ואחידה. הגדרה זו תקל עלינו להתוות קו-פעולה מתאים להשגתו.

מהו השלום? "האדם ברחוב" (וביחוד בישראל חסרת היציבות בגבולותיה) יענה, כי השלום הוא מצב של היעדר מלחמה. לדידו השלום פירושו שקט בגבולות.

לעומתו, זכור חזון השלום העולמי והנצחי של "אחרית הימים" שבמקרא. השלום לפי חזון זה ישרור לא רק בין בני אדם אלא בין כל בעלי החיים. ודי להזכיר כדוגמא לחזון זה נבואת ישעיהו: "וגר אב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ ועגל וכפיר ומריא יחדו ונער קטן נהג בם". (פרק י"א)

בין שני קצוות אלו עומד האדם בן-דורנו. שאיפתו לשלום, מחד גיסא, אינה מצטמצמת לתחום הצר של שקט בגבולות, וכך אין הוא מצטמצם ל"היעדר מלחמה" בלבד. מאידך גיסא, אין הוא שואף לאותו מיזוג הרמוני נפלא של כל יצורי העולם, עליו ניבא ישעיהו. עברו, השלום הוא מצב של שיתוף פעולה מלא בכל התחומים הבין-לאומיים. זהו מצב של היעדר תוקפנות, ולא רק תוקפנות גלויה, כי אם גם זו המסתתרת תחת מסוה של פעילות מדינית. "אם רצונם בשלום, על העמים להימנע מדקירות המחט הקודמות לרעם התותחים", אמר נפוליון.

ומעל לכל, השלום פירושו היכולת ליישב כל בעייה או סכסוך בדרך של משא ומתן ישיר בין הנוגעים בדבר. הפתרון לסכסוכים בין-לואמיים יימצא ויושג באולם הישיבות, לא בשדה הקרב. המלחמות הרבות והתכופות שאירעו בתולדותינו הורונו דעת, כי אין להשיג באמצעות דבר. פתרון הבעיות יכול להיעשות רק באמצעות הידברות הנעשית מתוך רצון כן לשלום.

הגדרנו, איפוא, מהי שאיפתנו. נבדוק עתה כיצד נוכל להשיגה.

בידי מי הפתרון?

היכולת להשיג השלום במישור המדיני נמצאת בידי מנהיגי העולם. עם זאת, טעות היא לחשוב ששלום אמיתי משתייך לתחום המדיני בלבד. כך אין הוא יכול להיות מושג באמצעות תכתיב פוליטי מגבוה. השלום חייב לבוא גם מלמעלה, מרצון השליטים (שיתבטא במדיניותם) וגם מלמטה, מרצון העם.

וכאן הבעיה העיקרית. ישנו פגם יסודי במנטליות של בני דורנו.

וזאת משום שדור, שגיבוריו הם אנשי מלחמה מודה גלויות בדלות מחשבתית ורוחנית. חברה, שערכה העליון הוא אומץ-לב בשדה הקרב (שפירושו לעיתים אכזריות והרג) — אין לה זכות קיום מוסרית. היסוד המלחמתי, שחלק רב לו בעיצוב פני חברתנו, ממשיך להתקיים, חרף היותו מנוגד לטבע האדם (אשר, כפי שצינתי קודם, השלום משחק בו תפקיד חשוב). גלינו סתירה בולטת ועקרונית בין טבע האדם לבין מוסכמה של החברה בה הוא חי. הגיע הזמן ליישב סתירה, כפי שכתב אלבר קאמי: "ברגע זה... הגיע הזמן להתכחש לדורנו ולשגינותיו הילדותיים".

הבעיה היא, שהיסוד המלחמתי טבוע כה עמוק במנטליות של בני דורנו עד כי איני רואה אפשרות להפרידו ולהרחיקו ממנה. משום כך, יישוב הסתירה קשור קשר הדוק לעתיד. גם המילה "שלום" מתקשרת — כשם שהתקשרה מאז ומתמיד — לעתיד. ונזכור, כי עתידנו הוא הנוער של היום, שהוא דור המחר בעולמנו. יישוב הסתירה באופן מעשי, וממילא גם השגת השלום, בידי דור המחר. תפקיד דורנו הנוכחי הוא להנחותו. עליו להקנות לו, באמצעות החינוך אותו הוא מעניק, ערכים של שלום ואחוה. ובהקנותו ערכים נעלים אלו לדור המחר, ירים דורנו תרומה נכבדה למאמצי האדם להשיג השלום בעולמו.

השלב הראשון: המישור האישי

אין דבר המפחיד את האדם יותר מאשר העתיד. חשש תמידי יש לאדם, שמא מצבו מחר יהיה גרוע ממצבו הנוכחי. חשש זה נובע ישירות מההשקפה המקובלת, כי האדם חסר אוניס מול העתיד הבלתי-ידוע.

לא כאן המקום לדון באם השקפה זו נכונה או לא. אותנו מעניינת השלכה אחת שלה, והיא העובדה שהחשש הנובע מהשקפה זו עלול להיות לנו לרועץ בנסותנו להשיג השלום. מצב של שלום עולמי חייב לגרום בעקבותיו שינויים מרחיקי לכת בכל תחומי החיים. לכן, דרושה מידה לא-קטנה של הכנה נפשית של כל אחד כדי לקבל השלום ולהתאים עצמו לתפקידו המיועד בתקופה של שלום עולמי. הכנה נפשית זו היא תנאי-יסוד לכל נסיון להשיג השלום בעולם.

אולם בתחום המישור האישי כלולה לא רק ההכנה הנפשית (הפסי-בית-כמעט) לתקופת שלום. המושג כולל גם פעולה — בתחום חיי הפרט — למען התקרבות לשלמות מוסרית. החברה — מורכבת מפרטים. היא יכולה להגיע לידי שלמות, וכך גם לידי שלום פנימי, רק אם מרכיביה שואפים להגיע לשלמות. הנחה זו מוצאת ביטוי יפה באחד הסיפורים אותו מספר פרופ' מרטין בובר:

"אמר רבי בונם: 'חכמינו אומרים: בקש שלום במקומך'. אל תבקשו את השלום בשום מקום אלא כל אחד בקרב עצמו. כתוב: 'אין שלום בעצמי מפני חטאתי'. כשהקים אדם שלום בתוך עצמו, מסוגל הוא להקימו בכל העולם".

סיפורי החסידים / מ. בובר

זהו השלב הראשון בהשגת השלום בעולם, והוא השלום האישי. אין שלב זה קשור כלל למכלול יחסי האדם עם החברה בה הוא חי. הוא מחייב רצון כן להטבה עצמית, הטבה היכולה להתבצע רק ע"י האדם עצמו, בתחום חייו העצמיים. בשלב ראשון זה היזמה היא בידי כל אדם בנפרד. בחירה בדרך הנכונה היא אשר תקרבנו לשלום בעולם.

השלב השני: המישור המדיני-חברתי

"תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם", אמרו חכמי עמנו. ואכן, חובה גדולה (עליה עמדתי גם קודם) לדורנו בחינוך הדור הבא לקראת חיים בעולם של שלום, אותו ייצור.

חובה זו חלה כמו כן גם על המוסדות המדיניים האחראים לחינוך, והרי מוסדות אלו כלולים במוסדות הממשלות במדינות העולם. זה נטל כבד וחשוב, ויש להתייחס אליו בכובד הראש לו הוא ראוי וזקוק. החינוך אותו יעניקו מדינת העולם, עליו להיות בשני כיוונים: התקרבות אל אידיאל השלום ואהבת האדם, והשני — חינוך לקראת יכולת הידברות בין בני אדם.

החינוך להתקרבות אל אידיאל השלום ואהבת האדם נועד, כפי שגם ניתן ללמוד משמו, להרחיק האיבה השוררת בין בני אדם. לא תהיה לחינוך זה כל משמעות, אלא אם כן תהיה הידברות בין בני אדם. עימות אדם אחד מול שני, עימות דעה מול דעה מנוגדת לה-בכוחם בלבד ללבן הבעיות השנויות במחלוקת בין בני אדם. עקיפה של עימות חיוני זה היא התעלמות מאותן בעיות. רבים התריעו, כי בעיית דורנו נעוצה בהיעדר קשר בין אדם לחברו. תקון מצב עגום זה הוא מתפקיד החברה והאדם כאחד. הוא מצריך שיתוף פעולה מצד בני החברה. יתר על כן, הוא זקוק לתמיכה מעשית מצד השכבה המשכילה בחברה: סופרים, אמנים, מחנכים, אנשי רוח — כולם כאחד חייבים לפעול למען הגברת ההידברות בין בני אדם. זו תהיה תרומתם לממוש השלום בעולם.

אך בזאת עדיין לא תם חלקם של האדם והחברה במאמץ להשיג שלום פנימי במדינות העולם. ע"י כינון משטרים דמוקרטיים יובטח השלום הפנימי. וזאת מכיוון שרק משטרים המבטיחים זכויותיו היסודיות של כל אדם ואדם יכולים להתקיים ללא התנגדות אלי-מה, שכן אדם משולל זכויות-יסוד לעולם לא ישלים עם משטר השולל ממנו אותן זכויות. לכן, יש לייחס חשיבות רבה לעקרונות

היסוד של משטר הדימוקרטיה, כגון שיויון כל אדם בפני החוק, ומדיניות הוגנת, ללא אפלייה גזעית או דתית, כלפי כל האוכלוסיה במדינה. על שלטונות המדינה לדאוג — בנוסף לדאגתם לחינוך — לקיום שלום פנימי ומניעת מתיחות בין בני דתות או לאומים שונים החיים בתוכה. ושלוש זה יתכן אם יהיה קיים הרצון הכן לכך מצד כל הגורמים.

אל לנו לפסוח על שלב חשוב זה. רבים, מתוך רצונם העז לממוש מידי של שלום עולמי, נוטים להתעלם מהצורך החיוני להשכין שלום פנימי במדינות העולם. והרי שלום זה הכרחי לקיום שלום בעולם.

השלב השלישי והאחרון: המישור הבין-לאומי

לאחר שהשגנו השלום האישי והשלום הפנימי במדינות העולם, נותר לנו להשיג השלום הבין-לאומי. יותר מכל בעייה אחרת, מעסיקה בעייה זו את מנהיגי העולם כיום. הפתרון לה ימצא באמצעות התעלות מעל אותם חוקי-משחק-הדיפלומטיה, התעלות מעל אותה אפרוריות ושיגרה יום-יומית, כדי להגיע לידי העלאת רעיונות חדשים ומקוריים להשיג השלום. הסיבה לכך, שהשלום עומד בראש הבעיות המעסיקות מנהיגי העולם, היא העובדה, שהמלחמות רבו בדורנו, בכל חלקי העולם. יותר מזאת: בפרוץ כל מלחמה, היא גוררת בעקבותיה התערבות-גלויה או סמויה — מצד מעצמות העולם. כל מלחמה מקומית הופכת עד מהרה לחלק בלתי נפרד מאותו משחק כוחות על השלטון בעולם, המתנהל כל הזמן בין מדינותיו השונות.

הגענו בתקופתנו למצב בלתי נסבל, העלול כל רגע לגרום למלחמה גרעינית. הגיעה השעה למעשה; והמעשה חייב לבוא במהרה. התכנית המעשית אותה אני מציע, מורכבת ממספר שלבים, שיובי-לו להשגת שלום בעולם:

- א. רביזיה של תורות מדיניות בעלות נטיות אימפריאליסטיות.
- ב. ביטול הדרגתי של הקולוניאליזם בד בבד עם הכנת תושבי הקולוניות לממשל עצמי.
- ג. חתימה על אמנה בין-לאומית שתאסור המלחמה ותכיר בגבולות הנוכחיים.
- ד. הקמת ועדה משפטית בין-לאומית לתיאוך בין המדינות ואשר החלטותיה תהיינה בעלות-משקל, תופסות, ומחייבות.
- ה. תוספת סמכויות לארגון הבין-לאומי, כדי שבכוחו יהא לפקח על מימוש השלום.
- ו. שיתוף פעולה בין-לאומי בענייני כלכלה, ובתוך כך סיוע אר-צות מפותחות למדינות מתפתחות.
- ז. פירוק נשק כללי.

א. סכנה רבה טמונה באותן תורות, הכוללות במצען סעיפים הקוראים לכיבוש העולם. כן טמונה סכנה באותן תורות מדיניות הקוראות להשמיד כל המתנגד לרעיונותיהן. סכנה זו טמונה בשאיפה המתמדת להתפשט על חשבון מדינות אחרות. כדי להבי-טיח שלום ממשי, ללא סיכון מצד מדינות השואפות להגשים הלכה למעשה אותן תורות מדיניות מסוכנות, יש צורך שמדינות אלו תבצענה רביזיות בתורותיהן אלו. רביזיות אלו תפקידן למנוע מתיחות בין-לאומית באמצעות הרחקת רעיונות העלולים לסכן השלום העולמי.

דוגמא לרביזיה שנעשתה היא תורת הקומוניזם. התורה המרק-סיסטית קראה לבצע מהפכת-מעמדות בכל העולם. תורה זו עברה רביזיה בתקופת לנין, שאף קבע, כי אפשרי "קיום-יחיד בשלום של מדינות בעלות שיטות חברתיות שונות זו מזו...". ואמנם, אם תיעשה רביזיה מעין זו בתורות מדיניות בעלות נטיות אימפריא-ליסטיות, יונח בסיס אידיאולוגי לשלום עולמי בכלל, ולא רק ל"קיום-יחיד בשלום".

ב. האימפריאליזם הוא, לכל הדעות, משטר פסולי. משמעותו — שלטון עם אחד בעם אחר, דבר הנוגד עקרון ההגדרה העצמית השמורה לכל עם. אולם סכנה רבה גם בביטולו המוחלט והמידי של האימפריאליזם. דוגמאות לסכנה גדולה זו נתגלו ביבשת אפרי-קה. מדינות רבות זכו בשנים האחרונות לעצמאות מעול הקולוניא-ליזם, אולם היותן חסרות הכנה מספקת לנשיאת עול הממשל העצמי גרמה לאי-יציבות ואנדרלמוסיה הנותנות אותותיהן באר-צות אלו עד עצם היום הזה. לא די לבטל הקולוניאליזם; יש צורך לדאוג להכשרת התושבים המקומיים לקראת ממשל עצמי ועצמאי.

ג. רעיון אמנה בין-לאומית שמטרתה לאסור מלחמות בין-לאו-מיות, ושעליה תחתומנה כל מדינות העולם, אינו חדש. עוד בשנת 1795 העלה הוגה הדעות המפורסם עמנואל קאנט רעיון דומה, בחיבורו "שלום נצחי". בנוסף לכך, שיטה מוצעת זו של אמנה החתומה ע"י כל האומות בעולם אינה זרה לנו ולתקופתנו: אמנות בין-לאומיות רבות נחתמו בתקופתנו וחלקן הגדול נתגלו כיעילות ומועילות: ביניהן אמנת ז'נבה, אמנת מוסקבה לאיסור ניסויים גרעיניים, ועוד. משום כך, רעיון האמנה הבין-לאומית אינו רחוק כלל מהמציאות המדינית בה אנו חיים. חתימה עולמית על אמנה מעין זו תתפרש כהתחייבות מוסרית של מדינות העולם לקיים הכתוב בה; יש בה כדי להרים תרומה למאמץ העולמי להשגת השלום.

ד. אולם לא די באמנה בין-לאומית מעין זו; בכל זאת עלולות להת-עורר בעיות על חלוקת שטחים ובעיות בין-לאומיות אחרות. הן תת-

עוררנה בודאי עקב השמירה על הסטטוס קוו, מכיון שמצבנו כיום כבר מעורר בעיות, שכן קיימות תביעות רבות להחזרת שטחים ואף מדינות שלמות. עובדה זו, ובנוסף לה החיוב בקיום גוף משפטי בין-לאומי אליו יוכלו לפנות גורמים הטוענים לקיפוח, היא המח"יבת הקמת ועדה משפטית בין-לאומית. ועדה זו תהיה מורכבת מנציגי גושי המדינות השונים. תפקידה יהיה לתווך בדרכי שלום והליכים משפטיים בין מדינות העולם. גם אם הכרעות הועדה עלולות לפגוע במדינה, הרי שאין להתיר מקום להתנגדות. איסור זה הכרחי מכיון שהתנגדות עלולה לערער כוחה הממשי של הועדה, ואף לבטל כליל ערכן המעשי של החלטותיה. תותר התנגדות להח"לטותיה רק על בסיס טענת סילוף עקרונות המשפט הבין-לאומי, כפי שינוסחו ע"י הועדה.

ה. הגוף המשפטי קיים, אך הוא נטול כוח באם אין מאחוריו גוף מבצע שידאג לביצוע החלטותיו. גוף זה חייב להיות בעל סמכויות נרחבות, לעתים אף נרחבות דיין כדי להתערב בענייניה הפנימיים של מדינה אשר לא תקיים החלטות הועדה המשפטית.

משום כך, יש צורך לתגבר כוחו של ארגון האומות המאוחדות, שמטרתו המוצהרת היא לשמור על השלום. ואם פתרון זה לא יצליח, יש להקים גוף ביצועי חדש שיהנה מסמכויות נרחבות, כגון הסמכות להטיל סנקציות וענשים אחרים. רק גוף חזק זה יוכל לפקח ולשמור ביעילות על השלום.

ו. כל הגופים שמניתי לעיל נועדו למנוע מלחמה. אך לפי הגדרתי, השלום הוא לא רק מצב של "היעדר מלחמה" אלא גם של שיתוף פעולה בין-לאומי נרחב בכל תחומי החיים הבין-לאומיים. כבר עתה קיימים מספר ארגונים מעין אלה שמטרתם לקיים שתוף פעולה בין מדינות העולם בתחומי-התעניינות המשותפים לכולן, כגון חינוך (אונסקו), בריאות (ארגון הבריאות העולמי), ועוד. ואף-על-פי כן, יש מקום להקים ארגונים בין-לאומיים נוספים שיסדירו ענייני המסחר הבין-לאומי. גוף שיסדיר סיוע המדינות המפותחות למדינות המתפתחות, סיוע אותו הן חייבות להעניק, אם רק מבחינה מוסרית, גוף כזה גם הוא מחוייב המציאות. בכוח הקמת ארגונים כאלה, שיסדירו שתוף פעולה בין-לאומי בתחומים שונים, וללא התחשבות בשיקולים פוליטיים, לקרב עמי העולם עם לרעהו ובכך להחיש בוא השלום בעולם.

ז. השלב הסופי בשרשרת הפעולות שיביא לידי מימוש השלום בעולם הוא שלב פרוק נשק כללי. על הנושא דובר רבות וארוכות; אציין רק, כי גם שלב זה חייב להיעשות מתוך אותו רצון כן שהיה מחוייב בשלבים הקודמים.

סוף דבר

נביאי המקרא העמידונו בפני שתי דרכים מנוגדות, בנבאם שני סוגי חזונות מנוגדים. החזון האחד (אותו ניבא יואל) הוא חזון המלחמה:

"כתו אתיכם לחרבות ומזמרתים לרמחים"

השני (אותו ניבאו ישעיהו ומיכה) הוא חזון השלום ופרוק הנשק:

"וכתתו חרבותיהם לאתים וחניתתיהם למזמרות"

בידנו הבחירה בין שתי דרכים אלו: המלחמה הגרעינית העולמית, או שלום עולמי. "דרך שלישית", אמר פעם ניקיטה כרושצ'וב, "אין". נבחר-נא בדרך השלום, כי בשלום — חיים, ובהיעדרו — מות.

דוד אלה, ניוט 16, ירושלים

י"ב מזרחנית, הגמנסיה העברית ע"ש בן-צבי, ירושלים

אוקטובר—נובמבר 1966

